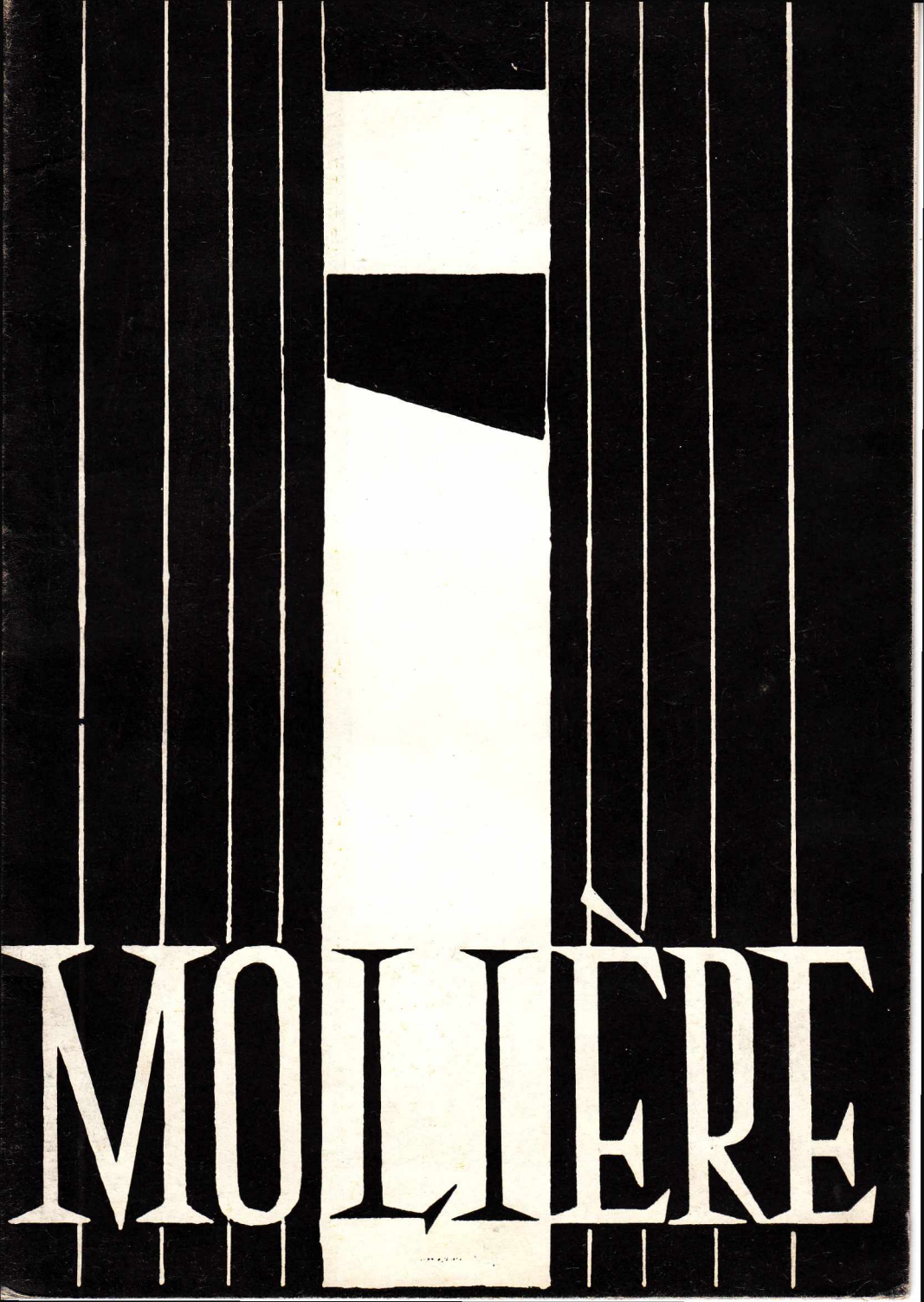

MOLIERE

NIKDY SE NEPONIŽUJ ČLOVĚČE!

M. A. BULGAKOV „MOLIÈRE“

Michal Afanasevič Bulgakov se narodil 3. května 1891 v rodině profesora Kyjevské církevní akademie. V Kyjevě také absolvoval v roce 1909 gymnasion. Konstantin Paustovskij, jeho tehdejší spolužák, popisuje ve svých vzpomínkách mladého Bulgakova jako veselého a vtipného chlapce, obdařeného velkou fantazií, schopností ironizovat, obdařeného bytostnou nenávistí k lidské hlouposti, podlosti a maloměššáctví. Paustovskij také prozrazuje Bulgakovovu lásku k divadlu a touhu stát se hercem.

V roce 1916 dokončil lékařskou fakultu a tři roky se věnoval lékařské praxi. Nejdříve v obci Nikolské a později v Kyjevě. V roce 1919 Bulgakov zanechal lékařství – byl stále silněji přitahován literaturou a divadlem, jak sám přiznává ve svých pamětech: „V roce 1916 jsem absolvoval s vyznamenáním lékařskou fakultu. Osud tomu chtěl, že jsem lékařský diplom dlouho nevyužíval. V podzimu roku 1919 jsem při cestování vlakem, při

M. A. BULGAKOV

světle svíčky napsal první krátkou povídku. V městě, do kterého mne vlak zavezl, jsem ji zanesl do redakce místních novin. Byla otištěna. Potom uveřejnili několik mých fejetónů. Začátkem dvacátého roku jsem opustil lékařskou profesi a začal jsem psát. Žil jsem v malém městě, místní divadlo uvedlo tři z mých her. Když jsem je později znovu pročetl – okamžitě jsem je zničil. Doufám, že se nezachoval ani jediný exemplář. Koncem roku 1921 jsem přijel bez peněz a vybavení do Moskvy. Těžce jsem se probíjel...

V Moskvě spolupracoval s řadou časopisů, které otiskovaly jeho povídky, reportáže a později i romány. Spolupracoval s moskevskými divadly, především s MCHATem. Zde pracoval od roku 1930 po šest let jako asistent režie. Spolupracoval na inscenacích Mrtvých duší, Klubu Pickwicků a Molière. Poslední léta Bulgakovova života byla velmi trpká, poznamenaná nepřítelstím politických orgánů. Zemřel v Moskvě 10. března 1940.

kb

O Bulgakovově hře Molière mohu prohlásit, že je velmi dobrá, je to mistrovsky napsaná věc. Autorovi se podařilo mnohé, co znovu potvrzuje všeobecný názor o jeho talentu a schopnostech dramatika. Vynikající portrét Molièra v posledních letech života, Molièra, na kterého dolehly těžkosti v soukromém životě i tíha jeho slávy. Jsem přesvědčený, že hra bude mít úspěch a jsem šťastný, že hru uvede MCHAT. Je to vynikající hra.

MAXIM GORKIJ 1936

Bulgakov ovládá oslnivě dramatickou techniku. Jeho talent dovede vytvářet znamenité dějové zápletky, drží hlediště v napětí v průběhu celého představení, dává scénám prudký sled a vede obecenstvo k pochopení pevně stanovené, ostré myšlenky. Jeho talent je výjimečný.

NĚMIROVIČ DANČENKO 1934

Bulgakov nebyl prvním dramatikem, kterého zaujaly tragické životní osudy velkého francouzského herce a dramatika. C. Goldoni, G. Sandová, J. Cocteau – ti všichni se vyjádřili dramatickou formou o životě a myšlenkách tohoto velikána divadla.

Bulgakovým záměrem nebylo napsání životopisné hry, chtěl vyslovit obecnější myšlenku o postavení umělce ve společnosti, ale i tak věnoval neobyčejnou péči studiu životopisného a historického materiálu. Na hře pracoval plných šest let. Souběžně s prací na hře napsal podrobnou biografickou beletristickou studii o Molièrovi, přeložil jeho Lakomce a osobitě přepracoval komedii Měšťák šlechticem. V přípravě na hru napsal o každé postavě životopisnou povídku.

Hru zadal Moskevskému uměleckému divadlu, které ji v roce 1932 přijalo a v tisku proběhly zprávy, že titulní role bude obsazena v alternaci I. Moskvinem a M. Tarchanovem. Režisérem představení byl určen N. Gorčakov. Práce na inscenaci této hry se protáhla na čtyři roky především pro zásadní spory autora s režisérem o stanovení žánru hry. Archiv Moskevského uměleckého divadla a Bulgakovovy zá-

POZNÁMKA KE HŘE

pisky zachovaly mnoho zpráv a dokladů o intenzitě tohoto sporu. Autor usiloval o vyjádření celkové atmosféry dvora Krále – Slunce, která musela zcela zákonitě zahubit velikého umělce. Oproti tomu pojmál režisér hru jako pompézní dobový obraz. Přes tyto základní rozpory, které nutně poznamenaly výslednou inscenaci, mělo představení u obecenstva velký úspěch.

Premiéra byla 15. února 1936. Titulní roli hrál V. Stanicyn, Ludvíka XIV. M. Bolduman, Butona M. Janšin, Armandu A. Štěpanovová, Madlénu L. Koreněvová, Moirrona B. Livanov, Charrona N. Sosin. Přes velký ohlas u obecenstva a vysoké ocenění odborníků byla tato hra administrativním základem po šesti rep.izacích snata z repertoáru.

kb

M. HOLUB

K. VOCHOČ

F. ŠEC

Z. DŘEVOJÁNEK

Bulgakovova tvorba je pro naše diváky, stejně jako pro mladší sovětskou generaci, téměř neznámá. Z větší části ji postihly administrativní zákroky spojené s neblahým obdobím působení kultu osobnosti. Teprve osvobozující vlna XX sjezdu nám umožňuje poznání vynikajících hodnot tohoto dramatika, žurnalisty a romanopisce. Stejně tomu bylo s dílem dalších vynikajících autorů, jakými byli M. Kulyšev, S. Trefjakov, M. Irčan, Mykýtěnko, Mamontov, Švarc a další. Poznáváme tak dodatečně jednu z nejsilnějších větví sovětské literatury, která nemohla vydat všechny plody svého talentu.

Byl to zejména negativní posudek J. V. Stalina z roku 1929, který zařadil Bulgakovovo dílo mezi tvorbu „neproletářskou“ a proto spojenou se značným rizikem při publikování.

K soustavné literární činnosti přichází Bulgakov po vstupu do moskevského časopisu Siréna. V roce 1925 vyšly v časopise Rosija „Zápisky na manžetě“ a o dva roky později novela Osudná vejce, označená jako znamenité

dílo Maximem Gorkým. Ve stejném roce vyšla sbírka Bulgakovových povídek Diaboliáda a první pokračování románu Bílá garda. K vydání celého románu nedošlo, ale ve spolupráci s Moskevským uměleckým divadlem byla z motivů tohoto románu napsána hra Dny Turbinových, která dosáhla téměř 1000 repríz. V roce 1926 napsal komedii Zojčin byt, těžící z údobí NEPu. Hra byla uvedena ve Vachtangovově divadle, podrobena ostré kritice v tisku a divadlo ji stáhlo z repertoáru. Bulgakovovo drama Útěk, které připravilo Umělecké divadlo, nebylo vůbec povoleno. Stejný osud potkal komedii Purpurový ostrov, která byla sňata z repertoáru Komorního divadla. Pro Umělecké divadlo zdramatizoval Gogolovy Mrtvé duše, toto divadlo také uvedlo jeho hru Molière, která měla šest repríz a byla sňata z repertoáru. V roce 1935 napsal hru o tragickém konci A. S. Puškina „Poslední dny“. Následovala fantastická komedie Ivan Vasiljevič, Bláženost, drama Adam a Eva, scénická podoba Cervantova románu Don Quijote a v roce 1939 hra Batum. V posledních letech svého života napsal Bulgakov několik operních libret – Minin a Požarskij, Černé moře, Petr Veliký a Rašel. Nedokončený zůstal rukopis satirického románu „Zápisky nebožtíkovy.“

DÍLO M. A. BULGAKOVA

kb

Jean Baptiste de Molière,
dramatik a herec' Miloslav Holub,
nositel vyzn. Za
vynikající práci

Madeleine Béjartová Zora Rozsypalová
Armanda Béjartová Jiřina Baráňová
Marianne Rivalová Ljuba Benešová
Charles Varlèze
de Lagrange Václav Procházka
Zachariáš Moirron Svatopluk Matyáš
P'bert du Croisy Jiří Duras
Jean Jacques Bouton,
Molièrův sluha Bohuslav Čáp
Ludvík Veliký, král Francie Zdeněk Dřevojánek
Markýz d'Orsigny, mistr
scubojů Karel Vochoč

Markýz de Charron,
pařížský arcibiskup František Šec
Markýz de Laissac Jaroslav Nedvěď
Spravedlivý švec, králův
žálek Josef Haukvič
Kouzelník s cembalem Miroslav Horák
Neznámá v masce Naděžda Letenská
Otec Bartoloměj, toulavý
mnich zasloužilý umělec
Antonín Brož j. h.
Bratr zvaný Mocný Miroslav Olejníček
Bratr zvaný Věrný Stanislav Wandas
Renée, Molièrova staříčká
chůva Jindra Froňková
Nápořádka František Benoni

Režie a úprava:
Radim Koval

Scéna: Vladimír Šrámek

Kostýmy:
Ludmila Purkyňová j. h.

Scénická hudba:
Karel Kupka

MOLIÈRE

Choreografie:
zasloužilý umělec
Emerich Gabzdyl

Asistent režie:
Jaroslav Nedvěď

Hra o 2 dílech

Členové „Sdružení Svatého Pisma“

Účinkují: členové sboru opery SDO, baletu SDO,
„osluhačky“ tanečního oddělení Státní konzervatoře
a externího sboru SDO, Dětský rozhlasový
sbor za řízení Rud. Stehlíka

Nápořádka: Heda Reminová

Přeložil: Evžen Drmola

Scénickou hudbu nahrál operní orchestr SDO
za řízení Pavla Vondrušky

Odehrává se v Paříži v době Ludvíka XIV.

Inspicent: Miloslav Kozušník, nositel
vyznamenání Za vynikající práci

Ceskoslovenská premiéra 26. října 1963 v Divadle Zdeňka Nejedlého

Bylo by velkou chybou a myšlenkovým zúžením vidět v Bulgakovově hře životopisné drama, nebo dokonce „svěráznou transkripci kdysi výborného žánru historického melodramatu“, za kterou ji považoval její první inscenátor.

Bulgakov si volí vymezenou část Moliérova života a ze střetnutí myšlenkového světa umělce-humanisty, se světem absolutní moci dochází k zobecňujícímu myšlenkovému závěru, který překračuje historický rámec hry. Bulgakovovi nejde o vyčerpávající postižení životního oblouku hlavní postavy, chce vidět Moliéra v závěrečné fázi jeho životní etapy, v období, kdy dochází k největším útokům, kdy vyčerpávající štvaničky podlamuje jeho síly. Jedinou oporou, které Molière dosud věří je Ludvík. Ten je pro něho jedinou, byť relativní, zárukou jeho tvůrčích snah a fyzické bezpečnosti. Nejde tu ovšem o klid a jistotu v běžném chápání těchto pojmů, ale o nepřetržitý boj za zachování přízně, boj každým představením, každým setkáním, každým činem. Je to vyčerpávající boj o samotnou existenci člověka.

Středem konfliktu je Moliérova hra Tartuffe, v jejímž základním významu je nejsilněji obsažen Molièrův společenský a mravní protest. Tartuffovština – znamenající svatouškovství, pokrytectví, charakterovou hrabivost, bezpáteřnost – prosycuje Bulgakovovo drama. Nepadne jediný verš z Tartuffa a přece celá atmosféra hry, ona typická dvojjakost je v Bulgakovově hře plně obsažena. Jakoby autor pustil tento jev z řetězu a charakterizoval jím

všechny síly jdoucí proti Molièrovi. Toto tartuffovství však má zjevně moderní polohu, která si i v inscenaci vyžaduje volbu takových výrazových prostředků, jež budou zdůrazňovat neustálou aktuálnost tohoto společenského nebezpečí. Moliéra neničí jeho osobní tragédie, ale klesá ve štvaničky skvěle režírované arcibiskupem Charronem za zjevného souhlasu Ludvíka. Ve vztahu Ludvík – Molière dochází u Bulgakova k určitému historickému posunu, ale i ten má své logické opodstatnění a jistě zde hrála roli i autorova osobní a umělecká zkušenost. Bulgakov v charakteristice Ludvíka vychází z této logické úvahy: Jestliže prostředí, které vytvářel Ludvík je prosyceno tartuffovštinou a jestliže král tohoto prostředí velmi rafinovaně využívá k udržování a posilování svého postavení, je i autorem této atmosféry, je tedy i on sám jedním z Tartuffů. Bulgakovovi nejde o přesný historický přepis Ludvíka XIV, ale o jeho novou kvalitu, nové dispozice a funkci, o postavu, která přerůstá historickou podmíněností a stává se autonomním uměleckým obrazem.

K INSCENACI

M. HOLUB

Z. ROZSYPALOVÁ
J. BARÁŠOVÁ

Zbujelý nádor společenské tkáně, jehož jméno je tartuffovština, provází lidstvo v jeho vývoji jako negující oběžnice. Pohybuje se stejně aktivně na nejvyšším společenském pohoří, jako v úrovni nejnižšího žebříčku. Boj proti tomuto jevu je neustálým zápasem o morální hygienu společnosti. Ani naše společnost není uchráněna jeho recidivy. Tartuffovština se jen přizpůsobila době a jejím podmínkám. Může však být i nebezpečnější, zaštití-li se velkými slovy a pod touto ochranou odpaluje své šípy do nitra společnosti.

Je pochopitelné, že takto zdůrazněný výklad hry a realizování inscenace podmiňuje určité úpravy, škrty a záměrnou volbu inscenačních prostředků. Jde především o ta místa, která by mohla vést k sentimentu, k falešnému romantismu nebo odvádět pozornost od hlavní myšlenkové linie. Úprava dále usilovala o posílení Molièrovy postavy v jejím intelektuálním potenciálu.

Jednotlivé části jeho her, ve druhém a sedmém obraze, nejsou použity jako ilustrace Molièrovy geniality, ale k zdůraznění těch klíčových okamžiků, kdy dochází k splynutí výsostných myšlenek Molièrova díla s realitou jeho života. Vložené scénky s paroháči v prvním obraze z Žárlivého Petříka a Sganarella vytváří významový kontrast ke vztahu Molière – Armanda a podtrhují současně styl tragické frašky.

Z režisérova úvodu

K INSCENACI

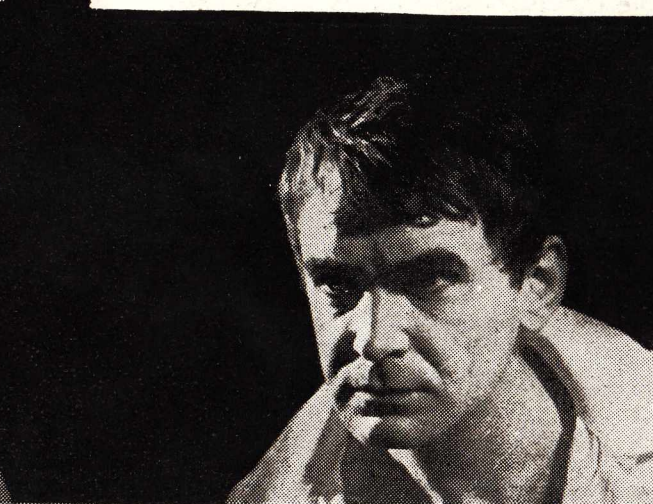
M. HOLUB

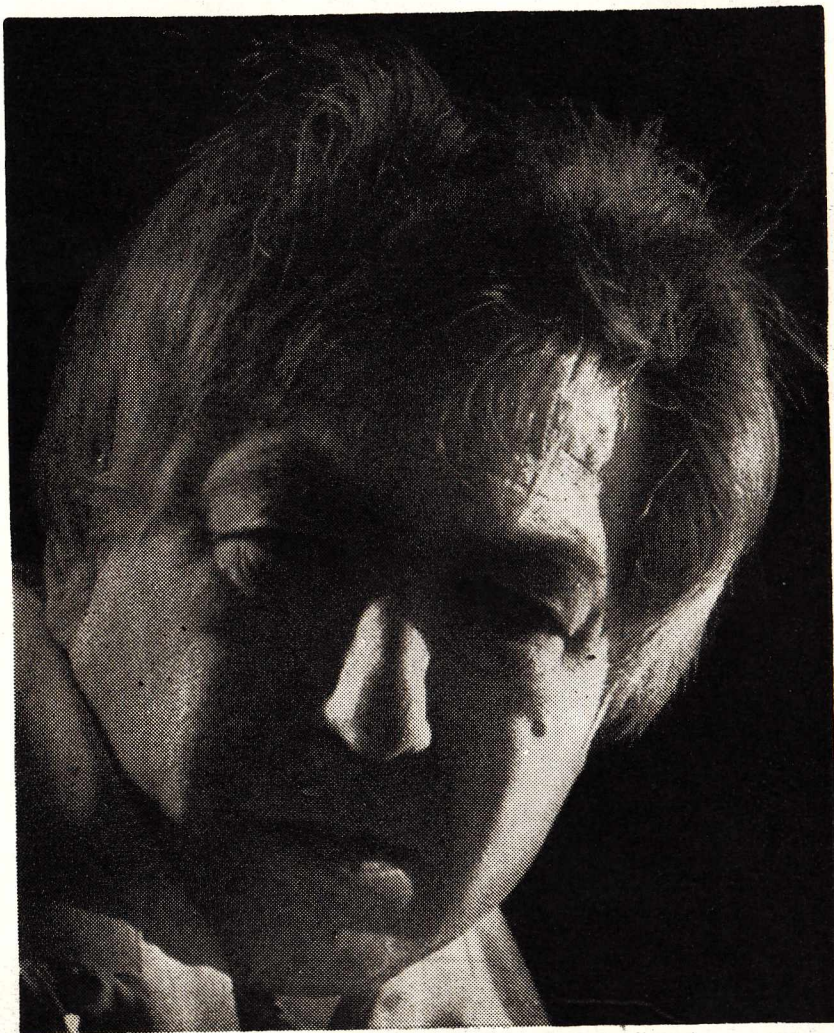
V. PROCHÁZKA

B. ČÁP

S. MATYÁŠ

MILOSLAV HOLUB

NOVÉ LÁZNĚ V OSTRAVĚ

U ČAPKOVY SOKOLOVNY

nabízejí občanům tyto služby:

příjemné koupání v krytém bazénu po celý rok

vanové a sprchové lázně - spojené s ozařováním

Soluxem a horským sluncem

vodoléčbu se skotskými stříky, parními

lázněmi a masážemi celého těla

Finskou saunu (zvláštní druh potních lázní)

Kadeřnictví - holičství - pedikuru

Těšíme se na Vaši účast a jsme Vám k službám

SLUŽBY MĚSTA OSTRAVY - SPRÁVA LÁZNÍ

